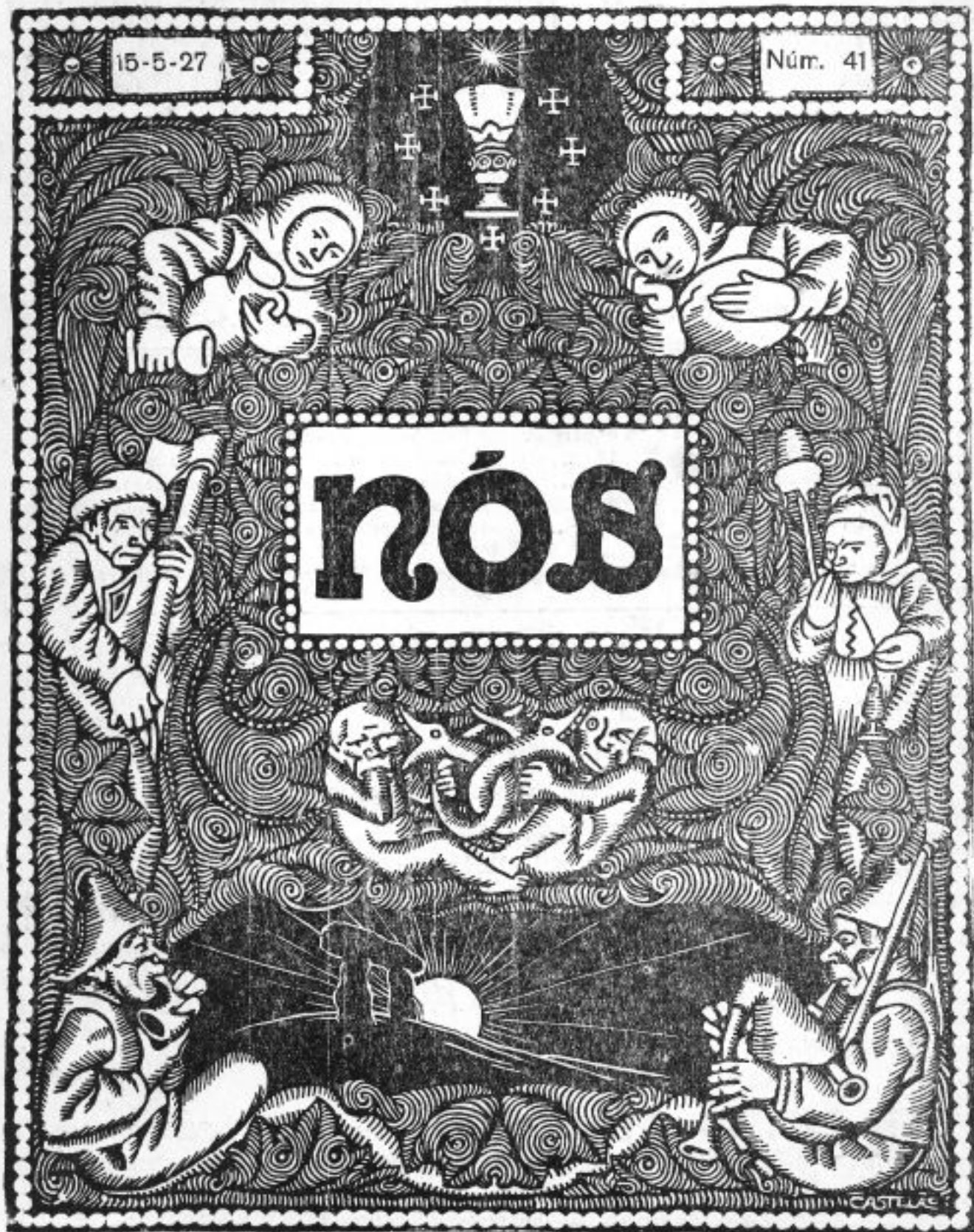

1000

15-5-27

Núm. 41

nós

CASTELLAE

BOLETIN MENSUAL
da
CULTURA GALEGA

DIREITOR LITERARIO
Vicente Risco

DIREITOR ARTÍSTICO
Alfonso R. Castelao

DIREIÇÃO E REDAUCIÓN

Sto. Domingo, 47 - OURENSE

ADEMINISTRACIÓN:

Real, 36 1.º - A CRUÑA

ABONAMENTO

Doce números, na Península	6 pesetas.
Fora da Península	15 ..
Número solto na Península	1 ..
Na Arxentina	60 centavos
En Cuba	30 ..

NOTA

Este boletín non publicará mais orixinas qu'os que foran directamente solicitados pol-a Dirección. Tampouco se fai solidario das ideas n-eles emitidos, a non ser dos que por non iren rubrados, enténdense que son da Redacción.

Os pagos son adiantados e os gastos de xiro de conta dos suscritores

SUMARIO

Triadas no mar e na Noite, por F. Bouza Brey.

Cibdade galega en 1840, por Correa Calderón.

Bibliografía da prehistoria galega, por F. L. Cuevillas e F. Bouza Brey.

Arquivo filolóxico e etnográfico de Galiza

Os homes, os feitos as verbas, pol-a Redacción.

Reloxería ZENITH

MÁQUINAS PARLANTES, DISCOS
AGULLAS e ACCESORIOS

M. CALVIÑO - Ourense

VICENTE RISCO

ABOGADO

Sto. Domingo, 47-2.º OURENSE

BOLETIN MENSUAL DA CULTURA GALEGA

Ano IX ★ Ourense 15 Maio 1927 ★ Núm. 41

TRIADAS NO MAR E NA NOITE

Meu navío leva ô vento
no mastro eterno da noite
o treu do meu pensamento.

*Leda vai a nao
na proa unha frol,
a rosa albariña
do meu corazón*

Amiguiña, crara estrela,
dame a aguillada de un bico
para apurrar a gamela.

Leda vai a nao et sic.

Por navegar ô desvío
varei a miña chalana
no teu corazón-baixío.

Leda vai a nao et sic.

Os agros van de ruada.
Vinde ruar pol-as ondas
levarés a herba mollada.

Leda vai a nao et sic.

O faro de Corrubedo
co seu ollo largasío,
ai amor, púxome medo,

Leda vai a nao et sic.

Deitouse o mar, foise o vento;
no mastro da noite albean
os liños do pensamento.

Leda vai a nao,
abordo un amor;
é granada a rosa
do meu corazón.

F. BOUZA-BREY

CIBDADE GALEGA EN 1840

RA UM-a cibdade romântica e altiva, ergueita sobor d'un montecelo, que descía levementes cara aos vales verdes por onde caminhaba un velho río.

Arrodeaban ista cibdade um-as outas muralhas româns, que amosaban o seu

antigo caraiter castrense. De treito en treito tiñhan redondos cubos, en'alguns d'eles erguiáanse outas torres, nas que os vidros das longas fenestras relucían ao sol poente.

Entre as pedras nascían herbas que froreían e colgaban dos muros longas grinaldas de liáns, o que lle daba un melancónico aspelto d'abandono.

Entrabas'á cibdade por catro portas, somentes ¡As catro portas dos fundadores româns! A Porta Toledán, que hoje chaman de San Pedro, por onde chegaban os arrieiros que vinhan de Castela; a Porta de Sant lago, por onde os peregrinos lomaban o caminho para Compostela; a Porta Nova e mall-a Porta Falsa. Pechábans'á fardinha, e a cibdade repousaba no seu silencio e na sua fortêza.

Alguns días á seman celebrábase mercado na praza. Vinhan de muy longe fatos de labregos festeiros, vestidos de ledos coores. Trauguan para a venda os froitos do país. Rubían pol-as fortes calzadas de seijos redondos, juntos como os graus na mazorca, pol-as cal-

zadas en costa que morrían nas catro portas da cibdade.

E aquel bulir campesio turbaba o pesado silencio das rúas.

Somentes os camparios botaban a voar as suas mouras badaladas, mais era tal o costume das gentes que as ouvían a cofío, que cuáseque non sentían o seu laio mais que no sulconcente, como si aquela fose um-a cibdade sumergida.

Aquil fresco bulir do campo dábalhe vida por um-as horas, mais en canto s'apagaba, aínda era meirande o silencio, mais certa a sua morte.

Os carros do país pasaban roncando, cargados de ponlas d'arvore. Diante dos seus bois coa agulhada ao lombo, o labrego pasaba, lanzal, pol-as rúas.

Logo, diante das portas das velhas casoas, os fortes partidores de lenha, fendían os tóros en estélas.

As mulheres, c'un cesto valeiro no brazo, o cesto en que troujeran os hoves, os queijos, a manteiga, ajustaban de ad'á porta, a berros, nas pequenas tendas onde se vendía baleta de coores, panos de saial, lenzo de Padrón, puchas.

Aquil buligar aldean dábelhe vida por um-as horas, mais en canto s'apagaba faciase meirande o silencio.

Ficaba a cibdade cheia d'arume montesío, como cando as rúas quedaron cubertas de fiuncho despois da procesión.

Cuáseque todol-os días do ano chovia, pro era um-a choiva miuda e triste que facía bretemosal-as cousas, quitándolhes as suas arestas e os seus profiles. Estioncias, mais que en nin-

gures, a cidade tinha um-a silueta romántica e afumada.

A única torre da catedral erguiase con lanzalia como un senheiro espírito vigiante. N-esta torre había un reloj, un reloj. As horas caían, también, como gotas de choiva.

A gente gobernabase pol-a lus; A manhán, o meio día, a tardinha. As estacións conheciáanse pol-a craridade, pol-a temperie, pol-a bris.

Decatábas'un que chegara a primaveira cando aquela mulher velhinha andaba a berrar pol-as rúas a sua leda mercancia:

Nos días de choiva os filósofos contemporativos da cidade, que nos días de sol socratizaban nos jardins, nos catasols, agora paseaban de riba para abaixo pol-os soportaes da praza das Cortinhas de San Román, que, dende «o de Cádiz», chamábase da Constituzón.

Un falaba en termos sosegados, mail-o outro enchíase de carrage. Debatíase um-a outa e trascendentes cuestión: Si os mouros entraran ou non algun-a ves na cidade.

Un era Don Policarpo, o coengo, afeizoado ás cousas románs. A Don Pepito, o abogado, dábalhe mais pol-a Edade Mela. Cuáseque endéjamais chegaban a se entender, mais sempre paseaban juntos. Peripatéticamente, un ia razoando calquer premisa, i-o outro con grande copia de citas dileitas, desfacia todo o construído.

Algumas veces detíanse n-un arco dos soportaes. No mesmo meio e meio da praza, erguíase um-a fonte, coa sua estatua de bronce en outo, con catro lions botando auga polas bocas abertas.

Alguns senhores envoltos na sua capa, alguns militares velhos, alguns cregos co manteo terciado, paseaban para matal-o tempo, detíanse a falar, volvían a paseiar.

Cando estinhaba, Don Policarpo e Don Pepito daban um-a volta pol-as rúas en soma. A pequena praza do Campo, en triángulo, coa sua fonte no meio, coas fortes pilastras e as

Cereijas do ramalhinho!

E sabíase también porque estalaban as rosas na roseira, porque nos arriates d'árvores d'adorno das casas brasoadas cantaba cheo d'ardencia un pajarinho - ainda que seguira chovendo!

Outro pregón, un pouco mais melancónico:

Castanhinhas asadas do forno!

era, pol-a contra, o nuncio da invernia.

A cidade se gobernaba por un calendario singelo.

ligeiras columnas dos seus soportaes, atragualhes.

Detíanse a ouservar os escaparaes das tendas. N-un había frascos cheos de milho, de fabas, de noces de aveláns, queijos, cornechos, ramos de froles de papel, zoquinhas de madeira par'as bonecas, cacharrinhos de juguete, bljoubias, todo posto d'um-a maneira ingel e pueril.

Seguían pola Rua Nova. Detíanse diante das fachadas nas que locía un brason. Gostaban ambos a dous da heráldica das pedras velhas, copiaban inscripciós. Don Policarpo, o coengo, ia gastando as suas onzas en adquirir todas-as estatuas pagáns que surgían da terra ao cavar en calquera parte da cidade, ia trocando as moedas correntes pol-as que foran acunhadas nas cecas dos Césares.

Baljaban sempre, no seu coloquio, pol-a Tinería, rubían pol-a rúa do Minho. Volvían aos soportaes.

Os pisos das casas, sobor dos soportaes, finhan uns miradoiros, e alguen os esculcaba dend'ali, dicindo quizabes:

- Istes paseiantes, istes paseiantes!

Vinhan as damas da novena, recatadas, cubertas coa mantela.

Ja se figera de noite.

- Estarase ben na camilha, eh? - decía un ao outro.

- Sí, estarase ben na camilha.

E despedíanse.

Si o día siguiente mencia o bon sol atopábanse sempre no Pasco dos Coengos, un ca-

tasol, o caron da muralha. Un lagarto ía e vinha cos seus olhinhos vivos, ca sua ingueda

policromía pol-as juntas das pedras comestas, entr'as herbas parasitas. Un neno jogaba ao sol. Pasaba un crego, co seu quitasol branco, andando engorde e acompasadamente, grunhíndolhe as botinas ao andar. Saudábanse.

- Bos días!

- Bos días!

Cantaba leda a campainha da igrexa do Carme. Ela era um-a probe campainha felis!

Dende aquel catasol víase um-a verde veiga d'hortos, - n-un erguíase un alcapreste triste - , de pradelras, de sembrados, ate o río, que brillaba ao sol como se fose d'azougue.

Nas secáns de sol, pol-o inverno e pol-a primavera, rubían ao paseo da Muralla, que ardeaba a cidade. Víase, dende riba, as torres, os tellados.

A gente tamben lha a tomal-o sol.

Pasaban as donas, cos seus mirinhaques, facendo ruido as suas enaugas pranchadas d'almidon. Quitabans'o sol con pequenas sombrélas, pouco meirandes cas suas capotinhas de pamele. Os cabaleiros levaban levita azul e sombreiro de copa. Os pantalons eran abotinados e a pequenos cadros brancos e azúes, e os zapatos de charol.

Don Policarpo e Don Pepito sacaban o sombreiro con cerimonia aos senhores que pasaban.

Cruzábanse tamben coa longa teoría dos seminaristas, de dous en dous, os pipiols diante, despois os meirandinhos, até os que se fan a ordear, que eran os derradeiros. De trás d'eles, os profesores.

Aos seminaristas, por baixo da sotana, víanselhes os pantalons de pana moura. Levaban um-a estola bermella sobor do peito, colgando os dous eistremos pol-o lombo. Algun que tinha mais vocación de ruán que de ministro do Senhor, levaba o bonete terciado ou posto na coronilha.

Ao pasar, os rapaces do pobo, que eran o dianho, berrabanlhes:

- Cor! Cor! Cor! - e algun seminarista, ouvindo aquel terriblel alcume, aquela comparación cos corvos, aves da morte e da fame, facía como si quijera colher um-a pedra do chan para lha guindar.

Tamben saían a paseiar nas seráns de sol os nenos do Asilo, os velhinhos desamparados.

Facía sol para todos!

Don Policarpo e Don Pepito daban voltas ao redor da cidade, véndoa dende riba, mentres quentaba o sol. Víase um-a paisaxe de telhados de lousa, nos que crecía a herba. Levantábase sobor d'iles a ergueita torre da catedral, o templete de San Francisco.

Despois pol-a calzada da porta de Santiago, baixaban amodo, falando sempre das suas cousas, colhían por istas rúas que arrodean a catedral, rúas silenzosas e caladas todo o día, polas que anda a roadar como um-a soma o eco do campanon da torre. Algun-a ves un home, c'un sachinho, arrinca as herbas que crescen entr'as pedras.

Daban a istas rúas as paredes d'algun convento, d'algun horto, d'algun jardín. Por sobor d'istes muros asomaban as ponlas d'arvores frocidos, onde leriában os pajaros.

Había n-istas rúas um-as casas tranquilas, caladas, interiores domésticos cheos d'un seseo d'eireja somentes interrompido pol-o tic-tac de un reloj de pesas, pol-o asubío d'un melro na sua griola. Vivía n-elas quizabes algun velho coengo, que ja andaba torpementes. A ama era um-a irmá limpa e facendosa.

A porta d'um-a d'istas casas despediuse don Policarpo.

- Vostede gusta de pasar? - dijo - . Pero don Pepito despediuse.

Don Policarpo asomouse ao balcón da sua cas, enjalbegada, con ribetes rojos. As portas e as fenestras eran azues.

Um-a derradeira raiola ilumina o busto de mármol branco d'un cónsul román, alá no fondo do cuarto.

Pasa un home pol-a rúa tocando um-a campainha.

- Quén morreu? - pregunta o senhor coengo.

- Morreu Donha Mariquita, a da rúa Travesa. Manhán, as once e a función d'enterro, e pol-a serán a condución do corpo.

A Don Policarpo que é un home inocente e entusiasta, isto failhe meditare no derradeiro fin.

Ainda segue un instantinho no balcon. Ao longe óucese como a queijunz d'un fegot que fose detrás d'un enterro.

A pouco comeza a tocar a agunía a campá da Nova.

Pouco a pouco vai morrendo a cidade, e a tarde.

CORREA CALDERÓN

Bibliografía da prehistoria galega

En lembranza de D. Casiano de Prado, galego peccusor dos estudos prehistóricos da Península.

Co fin de facer doado o estudo e a consulta ós amantes da investigación nos eidos prehistóricos de Galiza damos á estampa os nosos coñecementos bibliográficos, notas dificultosas de recadar en moitos casos por toparse en publicacións xa mortas, en revistas que o tempo fixo raras, ou en xornais dos que non existen apenas eixempres.

Xustificamos o orden alfabético por autores que empregamos tendo en conta que co cronolóxico, por data de aparición dos traballos nada adiantaríamos no senso científico e que o verdadeiramente práctico de agrupamento por materias, tendo por marco delimitador de cada unha de elas a división dos períodos prehistóricos non é posible dentro da prehistoria galega polo carácter de xeneralidade que presentan a maior parte dos traballos, agás os máis modernos.

Non pretendemos ter agotado o estudo e recolleita de papeletas; mais coidamos que o máis interesante non se topará ausente das presentes notas. Todo sen perxuízo de mellorar nosa labours con suplementos sucesivos.

1. - ALVAREZ, Alfredo. «Mámoas de la época romana» Boletín de la R. Academia Gallega. Ano XIV. Núm. 121.
Ocupase de mámoas e de ouzais topadas n-as en term os de Melide.
2. - ALVAREZ CARBALLIDO, Eduardo. «Memorandum histórico. La villa de Melid y su comarca». Galicia Diplomática, Ano III. Núm. 16, páx. 122 e sgts. Sant-lago.
Trae novas de mámoas.
3. - «Un altar druídico en Bri». Galicia Diplomática. Ano IV, páx. 295. Sant-lago.
Descrípción de un penedo con covinas.
4. - «Protohistoria. Ligera contribución al estudio de cobres y bronce de la región gallega conocidos con el nombre de célticos». Boletín de la R. Academia Gallega, T.º I. Núm. 9, páx. 35, A Cruña 1907.
5. - «Protohistoria» Boletín de la R. Academia Gallega. Ano II. Núm. 12, A Cruña 1907.
Noticias encol de castros e mámoas de bisbarra de Melide.
6. - «Dos palabras acerca de la primitiva extracción del hierro en Galicia» Boletín de la Real Academia Gallega. Núm. 37. - 1910.

7. - «Restos de un collar de la época neolítica». Boletín de la R. Academia Gallega. Año VIII, Número 75, 1913.
8. - AMOR MEILAN, Manuel. «Historia de la provincia de Lugo». Vol. I. Edad Prehistórica. Lugo 1918.
Oxetos prehistóricos reproducidos, castros e rexións dolménicas.
9. - ARTAZA MALVAREZ, Ramón. «Recuerdos de la Muy Noble, Muy Leal y Muy Humanitaria Villa de Muros». Santiago 1910.
Fala de dolmenes en Muros.
10. - Balsa de la Vega, Rafael. «Orfebrería gallega. Notas para su historia». Madrid 1912.
Xoias áureas prehistóricas hechas en Galiza.
11. - BARREIRO DE V. V., Bernardo. «Descubrimientos prehistóricos. Dialectos célticos de Melid». Galicia diplomática, vol. III. Núm. 38, 1888.
Trata do achádegado do tesouro de Melide que contaba amais das diademas e da pulseira de uns "cintos" de ouro, que cicais fosen diademas lisas como as de Vilavella, etc.
12. - BARROS SIBELO, R. - «Costumbres de las primitivas poblaciones gallegas arraigadas como vicios de la idolatría en las creencias modernas. Infiltraciones del cristianismo en Galicia». Galicia Diplomática, vol. II. Núm. 10 e 11.
13. - «Antigüedades de Galicia». A Cruña 1875.
Castros, Mámoas (Laxe, Notas de Lobeira, etc.) e Insculturas.
14. - BOSH QIMPERA, Pedro. «Ensayo de una reconstrucción de la Etnología prehistórica de la Península Ibérica». Separata do Boletín de la Biblioteca Menéndez y Pelayo, Santander, 1922.
Fala do que se coñece da prehistoria galega e do trabucadamente que o viño campesiño de La Iglesia apareceu n-un dólmen de corredor.
15. - «Los celtas y la civilización céltica en la Península Ibérica». Separata do Boletín de la Sociedad Española de Excursiones. Vol. XXIX, IV trimestre de 1921. Madrid, 1921.
Na páx. 41 fala das dúas culturas dos castros.
16. - «La Migration des types hispaniques a l'Eneolithique et au debut de L'Age de Bronze». Separata da Revue Archeologique. París, 1925.
Semellanzas das insculturas galegas cas bretonas e irlandesas e insculta da segunda metade da Edad do Bronce na Galiza.
17. - BOUZA BREY, F. «O Tecnicismo da prehistoria Galega. Prefixos da verba castro». Revista NÓS Núm. 31. 25-VII-1926.
Nomnatura prehistórica. Castros.
18. - «Contribución ao estudio da prehistoria galega. Depósito inédito dos primeiros tempos do Bronce» Boletín de la R. Academia Gallega. Núm. 187 e 188. 1926.
Machados pranos de Melide.
19. - «Novo torques de ouro». Boletín de la R. Academia Gallega, N.º 172. 1925.
20. - «Notas de arqueoloxía e folk-lore arousáns. Monte e pedra de Mzan». Revista NÓS. Número 39. Marzal 1927.
Arte rupestre, covíñas.
Véxase CUEVILLAS.
21. - BREUIL, H. «Les petroglyphes d'Irlande». Revue Archeologique, XIII, páx. 750 e sgts. 1921.
Semellanzas das insculturas bretonas e irlandesas cas galegas.
22. - «Roches gravés de la Peninsule Ibérique». Compte rendu du Congrès de Rouen. 1921, de l'Association Française pour l'Avancement des Sciences, Paris 1922.
Referenzas a insculturas galegas.
23. - BREUIL e MACALISTER. «A study of the chronology, of bronze age sculpture in Ireland». Proceedings of the Royal Yrisch Academy, XXXVI, 1, 1921.
Semellanzas das insculturas irlandesas cas galegas.

24. - CABRÉ, Juan. «Espoli funerari amb diadema d'or d'una sepultura de la primera edat de Bronce de Montilla (Córdoba)». Anuari del Institut d'Estudis Catalans, 1915-20, Crònica, pàgina 539, 1920.
 Menzon un puñal de lengoeta, procedente de Galiza, ría de Terosa (Arousa?) que está no Museu de Antropoloxía de Madrid.
25. - «Extracto del Avance al estudio de la escultura prehistórica de la Península Ibérica». Annaes da Academie Polytechnica do Porto, vol. XII, Coimbra, 1918.
 Ocupase das estelas de Trellosende (Baña) que considera dolménicas e irmás das portuguesas.
26. - «Arte rupestre gallego y portugués (Eira dos mouros de Cachão da Rapa)». Memorias publicadas pela Sociedad portuguesa de Ciencias Naturais, II, Lisboa, 1916.
 Estudo comparativo das duas localidades enlazadas, galega e primeira e portuguesa a outra.
27. - «Los grabados rupestres de la Torre de Hércules (La Coruña)». Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, III época, Año IX, páxs. 452 a 466. Maio, Xunio, 1915.
28. - «El Arte rupestre en España». Memoria n.º 1 de la Comisión de Investigaciones Paleontológicas y Prehistóricas, Madrid 1915.
 Na páxs. 90 a 96 ocupase de estazons rupestres galegas.
29. - CALVO SANCHEZ, Ignacio. «Monte de Santa Tecla en Galicia». Memoria núm. 62 de la Junta Central de Excavaciones, 1923-24, Madrid, 1924.
30. - «Antigüedades del Monte de Santa Tecla en Galicia». La Esfera, Madrid 12 de Xaneiro de 1924.
31. - «Monte de Santa Tecla, La Guardia (Pontevedra). Exploraciones arqueológicas v rificadas en los años 1914-1920». Madrid Tip. de la Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos, 1920¹
32. - CARBALLO, Jesús. «Descubrimiento de un centro de arte neolítico en la provincia de Santander». Actos y Memorias de la Sociedad Española de Antropología, Etnografía y Prehistoria, Año I, vol. I, cuadernos 2.º e 3.º Abril - Nadal 1922.
 Referenzas e apreciacións respecto ó rupestre gallego.
33. - CARTAILLAC, Emile. «Les âges préhistoriques de l'Espagne et du Portugal». Paris 1886.
 Referenza a alguns oxetos galegos, especialmente machados de bronce.
34. - CARRO GARCIA Jesús. «Un anillo signatorio ibérico». Boletín de la R. Academia Gallega. Núm. 161, 1924.
35. - CASTELLÀ FERRER, Mauro. «Historia del Apóstol de Jesus Christo Sanctiago Zebedeo». Madrid 1610.
 No folio 161 fala de un castro.
36. - CASTILLO LOPEZ, Angel del «Burgo del Faro: sus iglesias antiguas». Boletín de la Real Academia Gallega. Año X, núms. 92 e 93. Hay Separata.
 No núm. 95 publícase un croquis topográfico no que se señalan castros e mémoas.
37. - «Por las montañas de Galicia. Las casas del Cebrero». Boletín de la R. Academia Gallega. Año VIII, núm. 78.
38. - «Por las montañas de Galicia. Origen de las pallazas del Cebrero». Boletín de la Real Academia Gallega. Año IX, núm. 82.
 N-este artigo e no anterior estúdase estas vivendas en comparanza cas primitivas das cianias galegas e portuguesas.
39. - «Protohistoria. Los Castros Gallegos». Conferenza no Círculo de Artesanos d'A Cruña. lida o 25-V-1907. Inserto no Boletín de la Sociedad Ateneista del Ciculo de Artesanos de La Coruña primer farsículo - Maio - Xulio 1907. Hay segunda edic. de A Cruña, 1908.
 Primeira monografía escol dos castros galegos. Novas de machados de pedra, cobre e bronce, prantas e alzados dos castros de Subiña e Samoedo e folk-lors.
 Véxase UN TROGLODITA.
40. - CATÁLOGO sumario del Museo Arqueológico Nacional. Antigüedades prehistóricas. Madrid, s. a.
 Incluye os machados galegos do Museu.

41. - CAZURRO, Manuel. «La riqueza en Metales preciosos de la España antigua». Memorias de la R. A. de Ciencias y Artes de Barcelona, vol. XVIII, tercera época núm. 12, 1924.
Ocupase dos xacementos auríferos e dos torques galegos.
42. - CEAN-BERMUDEZ, Juan Agustín. «Sumario de las antigüedades romanas que hay en España en especial las pertenecientes a las Bellas Artes». Madrid 1832.
Desde a páx. 206 a 224 tépanse referenzas a castros e outras antigüedades galegas.
43. - COMBER, C. - «El monte de Santa Tecla». Suplemento a La Temporada de Mondariz. Año VII, núm. 41, págs. 805 a 807, 1921.
44. - CORREA CALDERON, Evaristo. «Los estudios históricos en Galicia». El Sol, Madrid, 14 de Octubre de 1926.
Novas de mámoas da bisbarra de Luza (Naira de Xistá) e outros momentos prehistóricos.
45. - CORRESPONSAL DE NOYA, - «Comunicación» encol de un machado de silex. Galicia Diplomática. N.º 2, páx. 14, 1892.
46. - COTARELO y VALLEDOR, Armando. «Una conjetura acerca del tesoro de Castro Recouso». Galicia, diario de Vigo, Abril de 1924.
Comentario do achado de ouxelos de ouro e prata no Concello de Ordes, freguesía de Marzoa (A Cruña) de que dou noticia D. Xesús Carro García n-unha conferencia inédita.
47. - CUEVILLAS, Florentino L. «O Castro A Cidade en San Ciprián das Lás». Revista NÓS, números 10, 12 e 13 (1922).
48. - «Os dólmenes do Monte das Motas en Lobeira». Revista NÓS, núm. 18, 1923.
- 48 - «A Edade do Ferro na Galiza». Revista NÓS, núms. 19, 20, 21, 22, 23, 24 (1925), 27, 28,
49. - «A citania do monte «A Cidade en San Ciprián de Lás». Boletín de la R. Academia Gallega números 164, 165, 166 (1924), 167, 168 e 169 (1925),
29, 30, 33, 33 e 35 (1926).
Sistemalización do apartado pol-os textos antigos e a arqueoloxía referente a esta idade prehistórica.
50. - «A Citanía do monte «A Cidade en San Cibrao de Lás». Boletín de la R. Academia Gallega. Año XXII. Núm. 139 e 194 (1927).
Dase conto do resultado das novas exploracións d'vsta citania ourensana.
51. - «As mámoas do concello de Lobeira. Contribución ó estudo do megalitismo Galego». Boletín de la R. Academia Gallega. Año XX núms. 170 e 171 (1925).
Ampliase o artigo anterior de mesma estación dolménica, con publicación de prantais das cámaras.
52. - «Os ouxelos argáricos do Museu de Ourense». Boletín de la R. A. Gallega. N.º 173 (1925).
Acocho de Roufeiro.
53. - «Nota en col do mobiliario d'algúñas mámoas galegas depositado no Museu de Ourense». Boletín de la R. Academia Gallega. N.º 176 (1925).
Mámoas de Pingos, Vilamarín e Cón en terras de Ourense.
54. - «As mámoas do Concello de Rairiz». Boletín de la R. A. Gallega. Año XX. N.º 178 (1925).
55. - «Papeletas arqueolóxicas e folklóricas da bisbarra da Verín». Revista NÓS, núm. 36, 1926.
Mámoas, citania, folklore.
56. - «Papeletas pra un inventario das mámoas galegas». Revista NÓS, núm. 39 e 40, 1927.
57. - CUEVILLAS e BOUZA BREY F. «Prehistoria galega. O Neixón». Boletín de la Real Academia Gallega, núms. 181, 182, 183, 184 e 185 (1926).
Estazón na Ría de Arousa. Ouxelos de bronce, molde de función de machados, cerámicas, folklore. Un Castro.
58. - DIAZ SANJURJO, Manuel. «Los caminos antiguos y el Itinerario núm. 18 de Antonino en la provincia de Orense». Boletín de la Comisión provincial de Monumentos históricos y Artísticos de Orense. Vol. II e III, núms. 37, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 48-51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 60, 62 e 63 (1904 a 1907).
Castros e mámoas de terras de Ourense; restos palafíticos da lagoa Antela.

(Seguirá)

FLORENTINO L. CUEVILLAS e F. BOUZA BREY

Arquivo filolóxico e etnográfico de Galiza

Cento

ERAN tres irmas que habían decidido sair pol-o mundo a ganarse a vida e ningún d'iles sabía falar o castelán, cousa que os traguía moi cavilosos, pois tiñalles dito un veciño, que correa moitas terras, que pra non se morrer de fame era preciso falar ben o castelán.

Cando estaban discurrindo o que habían de facer chegaron us casteláns e puxéronse a latricar moi alto. Entón matinaron de se ir chegando a iles y-escoitalos pra deprender. Foi primeiro o mais vello y-escoitou que dicían: *nosotros*. O home coídouse sabido d'abondo, voltando moi contente un d'os irmas díxolles:

—Xa sei falar o castelán; ouvinlle decir *nosotros*.

En vista do pronto e ben que seu irmau deprendera, tamén foi alá o segundo que chegou cando un dos castelás decía: *ahora mismo*. E correndiño voltou un d'os seus gabándose de que il tamén deprendera o castelán

—Xa sei decir: *ahora mismo*; dixo todo fachendoso.

O mais cativo, pra non ser menos, tamén foi pé dos forasteiros e ouvíulles decir: *está bien*, co que xa se coidou tan sabido como os seus irmas.

Como xa sabían falar o castelán decidiron sair a correr mundo dispostos a facerse ricos. Mais cando xa estaban en terras de Castela toparon un día no camiño con un home morto e, como tiñan bon natural, deulles pena d'il e collérono pra arredalo da estrada. N'iste intre chegaron os gardas civís e preguntároelles:

—¿Quién mató a ese hombre?

—*Nosotros*, respondeu o mais vello dos irmans pra lucir os seus coñecementos de castelán.

—¿Cuándo lo han matado?, preguntaron os civís.

—*Ahora mismo*, dixo o segundo pra non se quedar atrás.

—Entonces, dense Vds. por presos, dixeron os gardas.

—*Está bien*, reprecou o mais cativo tan satisfeito de ver o ben que se enxerguían con aquela xente.

Entón os civís prendéronos e leváronos a cadea onde pagaron coa vida o aldraxe d'esquencer a sua lingua pol-a allea.

Recollido por

BEN-CHO-SHEY

Caspiñón, Santa Marta de Moreiras.

Os homes, os feitos as verbas

A XUNTANZA DO SEMINARIO D'ESTUDOS GALEGOS

Foi nos días 23, 24 e 25 do mes d'Abril, e foi a terceira das xerás. De toda Galiza acodiño os Socios de número e algúns proteutores que xa van sendo moitos. Fixéronse notar representacións dos socios da Cruña, Ourense, Monforte, Pontevedra, Vilagarcía e Vigo.

O primeiro día foi a entrada do Sr. Cruz Gallástegui, ilustre biólogo e enxeiteiro, que leeu un intresantísimo traballo encol da *Evolución do millo galego*, do Sr. Abade de Teis, coñecido pol-o pseudónimo de *Zenitram*, c'outro sobr'a *Frora de Galiza*, de fonda sabiduría, e de D. Ramón Sobrino, director do Instituto de Pontevedra tratando das *Insculturas rupestres*, aportando unha soberba colleita de fotografías. Foi a sesión na Cátedra de Biología da Universidade, chea de xente, presidindo o da Sección de Ciencias Naturás, Dr. Iglesias, e os tres traballos lidos foron de positivo valor.

O segundo día, á mañá, no salón nobre da Económica, fixo a súa entrada o ilustre Presidente da Academia Galega, D. Eladio Rodríguez González, lendo unhas cantas fermosas poesías do seu libro no prelo *Oracións Campesinas*, que gorentaron á escolleita concurrencia qu'ali s'axuntaba. Presideu o do Seminario Don Salvador Cabeza de León quen falou moi afinadamente dos méritos de Don Eladio Rodríguez. Na presidencia tivo tamén lugar de honra, o da Diputación provincial d'Ourense D. Xulio Rodríguez Soto. Despois houbo sesión privada pra desinación d'algúns cárgos directivos e organización das Seccións do Seminario. N-ela deuse conta de moitas inscricións de socios proteutores e de donativos recibidos pr'a impresión dos *Arquivos* e de ouxetos pr'o Museu Etnográfico, antr'iles as coleccións aportadas pol-os socios d'Ourense, moitas d'elas adequeridas co-a subvención que pra elo concede a Diputación ourensán.

O serán, tamén no salón nobre da Económica, foi a festa da Prosa galega, na que leeron fermosos anacos de prosa os socios señores

Otero Pedrayo, Correa Calderón, Filgueira Valverde, Dieste, Lousada Dieguez, Cabanillas, cujo traballo foi leído pol-o Sr. Bouza Brey, e Castelao, abrindo a sesión, c'un fermoso discurso tamén verdadeiro modelo de esquisita prosa, D. Armando Cotarelo.

Á noite xuntáronse a cear todol-os socios asistentes, no Hotel Arxentina.

O terceiro día foi a entrada dos Sres. Bóo Pita, Castro López e Hervella Courel, no salón de retratos da Económica. O Sr. Bóo Pita leeu un soberbo traballo en col da *historia de Monforte*, apoiado en fontes documentás orixinás, por il estudadas; o Sr. Castro López leeu outro sobr'a *Necesidade de velar pola riqueza arqueolóxica de Galiza*, no quz fixo referencia ás súas moitas investigacións personás en castros, mámoas e outros moimentos antigos; o Sr. Hervella preseptou unha copiosa colección de romances galegos recollidos da tradición oral, algúns dos cuales moi fermosos, leeu o señor Bouza Brey. Presideu o Sr. Cabeza, e co-esto rematou a xuntanza, saíndo todol-os asistentes moi satisfeitos e cheos d'entusiasmo.

Foi un éxito grande do Seminario, que cada día vai collendo mais arraigo na vida cultural galega coma centro d'investigacións.

S. N.

O HOMAXE A CABANILLAS

Na cibdá de Vigo e por acordo do Casino, principalmente do seu Presidente Sr. Pérez Viandi, e d'outros elementos de Pontevedra, rendeuse por representación de toda Galiza un solene homaxe ó Poeta da Raza, pol-a súa desinación pr'a Real Academia Hespáñola representando o idioma galego.

O egrexio poeta que persoifica a nosa renancia triunfante, atopouse alí arroxeado e agasallado por canto na nosa Terra osienta por lei, por fundación ou por outra causa unha representación pública. A Galize oficial, qu'a doitaba vivir arredada de canto é galego, apareceu por fin rendendo isie homenaxe á Galiza que traballa e que loita por ser enxebremente

galega. Que non outra cousa é o que Ramón Cabanillas representa e personifica na súa outísimas personalidade de poeta étnico, de Poeta Simbólico.

NOS, que se xunta de corazón a todos os agasallos que se lle fagan ó cantor do Graal, a que se sinte xunguido pol-os mais fortes vencellos d'irmandade, gábase ademais de salientar ise feito, que pode ser sintomático d'un troque de camiño nas relacións das dúas Galizas.

Tamén compre mentar que tres das Diputacións galegas votaron unha pensión pr'o noso Poeta. O acordo partiu da d'Ourense, a proposta do seu Presidente Don Xulio Rodríguez Soto, persoa que sempre se distinguiu pol-o seu amor a Galiza e pola comprensión das súas arelas. Feito tamén ben merecente de gabanza, e aínda tamén ben indicante de qu'a renacencia galega vai tendo, coma si dixéramos, estado legal. Mais unha das catro Diputacións seica non quixo seguilo enaltecente exemplo das outras...

LIBROS

ARDENCIAS, por
MANUEL LUGRÍS FREIRE,
Cruña, 1927.

Cecais qu'os versos diste baril poeta, poidan ter n-algures unha sonoridade antiga. Ben chegada ela sexa, afeitos de mais com'estamos xa. Os versos insonoros, anque non tanto na nosa Terra coma n-outros lados, xa qu'eiquí, o xenio musical da raza mantén aínda os mais arriscados nos lindeiros, anque estreitos, gustosos, da métrica tradicional. Mais non sempre é suxeito LUGRÍS do metro e da rima; a mais do espírito, vive n-il o engado da forma pondaliana, tan celbe d'escravitudes retóricas, anque de cote co-a arela de non pecar. A voce de seu rexa e baruda, rebelde, de poeta civil,

de LUGRÍS, que pña por riba de todo n-iste mundo -úneco ademais que semella eistir pra il, embora lle fique adentro a saudade d'outro que poidera ser iste mesmo Inmaterializado en pureza - os seus dous amores: o amor da Terra e o amor da Xustiza, vai ben coa forma pondaliana de algus dos seus poemas: *Envexa, Mocidade, Ribazo de Morazón, Armentar, Lérame, Lembranzas*, e outros, onde non fallan as evocacións míticas d'heroes antigos qu'il soñou.

LUGRÍS, com'os precursores da Cova Céltiga, anr'os que figurou moitas vegadas, leva na y-alma unha lumiosa visión mitolóxica da Celia galaica, qu'a todos nos alumeou nos primeiros pasos, e de cuia certeza hai moitos qu'estamos convencidos, e temol-a seguranza de que ha xurdir nidia das brétemas da historia. Velehi está a súa *lenda de Brigo*, que ven en prosa no final de *Ardencias*.

Outro dos seus faros, é Curros, o gran poeta que derradeiramente un pouco esmorecido na lembranza dos homes de letras, érguese sempre de novo, coma nas estrofas sonoras e valentes que LUGRÍS l'adica no seu libro. Coma que, ó noso ver, LUGRÍS áchase mais perto de Curros que de Pondal; é mais poeta étnico, coma foi dramaturgo social.

Aínda ten no seu haber, o ser poeta do mar.

Ardencias ten catro partes: *Acordes de Mocidade, Da Mariña, D'outrora e En Prosa*, onde ven con outras dúas prosas, o discurso que lixo no Centenario de Camões. É un libro dos que erguen o espírito pol-a súa fé, pol-o seu entusiasmo, pol-a forza verdadeiramente moza que ten.

NÓS publicou no seu número 28, a poesía qu'agora aparece baixo o título de *A Virxe dormida*. O noso parabén ó ilustre poeta.

V. R.

Imprenta LAR. Real, 36 - 1º. A Cruña

M E R Q U E V O S T E D E
SÍNTESI XEOGRÁFICA DE GALICIA
P O R
Ramón Otero Pedrayo

SANATORIO QUIRURJICO

DIREITORES

Manuel Peña Rey

Ginecología e Partos

José Mosquera Blanco

Cirurgía geral

Especialista na gorxa, nariz e ouídos

Situado fronte á Alameda do Cruceiro, ten todas as condicións precisas.—Praticase toda crás d'operación.—Dotado de todos os adiantos que pide a actual Cirugía.—Modernas instalacións de RAYOS X pra diagnóstico e RADIODOTERAPIA superficial e fondo con voltaxe de 200.000 voltios.—Aparello de Diatermia pra tratamento de Azeites, procesos inflamatorios, reumatismo, etcétera. Lámpara de cuarzo pra sol d'altitud e ultra violeta pra tratamento d'escrofaiosis, sequilismo, alopecias, eczemas, etcétera. Admítense embarazadas, e cóntase con material esterilizado pra fora da cidade en casos d'urxencia.—Poden colaborar en todo os campos, previo consentimento dos directores.

BODEGAS GALLEGAS PEARES E OURENSE

Viños finos de mesa: Tinto TRES RIOS. Blanco BRILLANTE. LOS GALLEGOS blanco e linto Macía e Valeiras, Apartado 18--Ourense

F. ROMAN E SACO
DROGUERIA

e **FARMACIA**

Pereira, 19

Teléfono 28

OURENSE

LUIS FÁBREGA

Droguería e Farmacia

Progreso esquina a Luis Espada

OURENSE

MERQUE VOSTEDE

Plumeiros RAFIUM

De mais dura qu'os de pruma e limpa millor
Véndense en todos os establecementos do ramo

Andrés Perille - OURENSE

A Man de Santiña: Farsada en dous pasos
No Desterro, Da Terra Asoballada, Vento Marciro
Na Noite Estrelecida, O Bendito San Amaro
e A Rosa de cen Follas

poesías do poeta da raza RAMÓN CABANILLAS Pedidos a LAR - A CRUÑA

*Castilla
Caminos No. 174.22*

Augas bicarbonatado-sódicas de M O N D A R I Z

FONTES DE GÁNDARA e TRONCOSO
Propiedade dos FILLOS DE PEINADOR

MONDARIZ—BALNEARIO está situado a 35 kilómetros de Vigo e a 20 das
estaciós de Porriño e Salvatierra de Miño
O Hotel do Estabrecimento está aberto do 1.º de Mayo a 31 de Octubre